

Entrevista: Ramon M. Nogués Autor de 'Déus, creences i neurones', un acostament científic a la religió que acaba de treure la nova editorial Fragmenta

“S’ha d’equilibrar l’esperit crític amb l’encantament”

Ada Castells
BARCELONA

És sacerdot però en aquest llibre sobre ciència i religió no es nota. Qui ens parla és el catedràtic neurobiòleg interessat a saber quin és el paper del cervell en l'experiència religiosa.

Si partim de la base que pensem el que podem, ¿com podem pensar Déu?

Des de la neurobiologia es veu que el cervell humà no és omnipotent. No ho podem pensar tot. Tenim una estructura neurològica heretada com a mamífers i hi afegim la raó. Si ja tenim limitacions per pensar la realitat, imagina't Déu.

La ciència posa en dubte les seves certeses i ja no creu en la màxima del veure és creure. ¿És un primer pas per acceptar la idea de Déu?

La ciència autèntica és crítica amb tot i, per tant, amb ella mateixa, també. De tota manera, això no ha de ser una excusa per dir que com que la ciència no ho sap, ja ho explicarem a través de la religió. Un també ha de ser conscient de les limitacions de les seves creences.

Fisiològicament, ¿hi ha diferències entre el cervell d'un creient i el d'un no creient?

Suposo que no. Hi pot haver diferències en les propensions. Així com hi ha gent que és més artista d'una manera innata, també n'hi ha que tenen tendència al món simbòlic i religiós.

Hi ha propensió genètica?

Dean H. Hamer parla de The Gen of God i s'ha abusat una mica del tema. No és ben bé un gen sinó predisposicions neurològiques que podrien facilitar l'espiritualitat.

Des del punt de vista evolutiu, ¿on situariem el cervell d'un creient?

Segons l'ortodòxia de Darwin, que comparteixo com a biòleg, una experiència positiva és seleccionada i conservada per l'evolució. Si l'experiència religiosa hagués estat negativa, s'hauria suprimit. Els evolucionistes com Eduard O. Wilson consideren que el fet religiós ha estat molt important en l'existència evolutiva. Per tant, a priori, no és negatiu, malgrat els aspectes negatius que pugui tenir.

Ramon M. Nogués estudia la relació entre l'experiència religiosa i la ciència del cervell ■ MARTA PÉREZ

La meditació, cura?

Va bé per a la vida mental. S'han fet ressonàncies magnètiques per veure què passava mentre algú tenia una experiència religiosa i hi ha hagut coses interessants. S'ha estudiat l'activitat mental de monjos zen i catòlics i s'ha vist que hi ha un augment d'ones alfa que indiquen tranquil·litat mental i també s'ha vist que la gent que medita afavoreix la generació de neurotransmissors associats al benestar.

¿La ciència s'està reconciliant amb les creences?

La ciència europea la van començar gent religiosa, com Newton, i l'ha seguit gent no religiosa. El que fa la ciència ni valida ni nega Déu.

Com és el seu Déu?

M'agrada la idea d'Einstein que tots vivim en un món misteriós i el misteri i la ciència són els dos

caminadors per avançar. Em convenç la tradició evangèlica. El compromís eclesial ja és un tema que és més relatiu. La crítica que va posar en marxa la Il·lustració va ser molt vàlida, però el racionalisme va sotmetre amb excés tota la realitat a la raó i això ho posen en solfa ara els nous estudis del cervell. António Damásio prova que la raó no funciona bé si no és assistida emocionalment. Altres han parlat de la intel·ligència emocional i de l'espiritual.

Què haurien de fer les Esglésies a Europa per recuperar el prestigi?

Estem en un món globalitzat i s'ha de veure què passarà amb el fet religiós. Les Esglésies s'han de revisar molt. La cristiandat s'ha acabat, però moltes de les autoritats catòliques encara tenen tics de control social. Ja no el podran exercir i no l'han d'exercir, i això és bo.

Però estem a anys llum d'aquesta revisió...

Molta gent religiosa està fent les coses ben fetes però no és la que surt a la llum. Les religions tenen ara un repte interessant, que és el de la globalització. Un dels factors centrals serà admetre el pluralisme religiós. Això no hauria de portar cap a un relativisme total sinó que la gràcia seria que cada tradició fes la seva aportació. S'ha de mantenir la diversitat perquè és una riquesa. El punt en comú seria un Déu no amenaçador sinó promotor. Estem en un moment de terratrèmol i s'ha de veure què passa, sense por als canvis, encara que ens espantin a tots.

En el seu llibre descarta la idea de desencantament del món per una altra: el món va cap a un nou encantament que permeti donar-li sentit. ¿Hem de substituir l'escepticisme per una nova ingenuïtat?

En certa manera, sí. Hi ha una idea de Marcel Gauchet que m'agrada: defensa que els humans hem de viure en un món amb encant i les religions haurien d'ajudar-nos en això perquè, si ens basem en una única visió racional, correm el risc que es perdi l'encantament del viure. Si ens desencantem del tot, què fem? S'ha de reequilibrar l'esperit crític amb la necessitat d'encantar-nos.

En el seu estudi parla molt de la necessària revisió del paper de la dona en la religió. El catolicisme no sembla que vagi per aquest camí.

Està fatal en aquest sentit. Les esglésies haurien d'haver estat pioneres en el moviment d'igualtat. L'actitud que tenen no és ni evangèlica ni culturalment interessant. Si parlo de sexe i gènere en el llibre és per recordar que són afers humans i no divins.